

ทางออก

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๔

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม อากาศเย็น อากาศสบาย ถ้าอากาศสบาย ไม่มีความตึงเครียด อากาศดี เห็นไหม เวลาพระกรรมฐานเราหาที่ภาวนาดีที่สุดคือหน้าหนาว อากาศเย็น แต่หน้าร้อนเวลาอดอาหารก็เพลียมาก เวลาทำอะไรแบบว่าต้องใช้พลังงานมาก ถ้าหน้านี้ภาวนาดี

ถ้าการภาวนาดี ทางโลกเขาก็มีความสุขกัน ถ้าโดยปกติ ถ้าไม่เกิดน้ำท่วม เวลาปีใหม่ เวลานักขัตฤกษ์ สังคมไทยจะมีความร่มเย็นเป็นสุข สังคมไทยจะมีความรื่นเริง แต่เมื่อมาเกิดอุทกภัย เขาก็รื่นเริงอยู่ แต่มันมีสิ่งใดความฝืดในหัวใจ นี่พูดถึงทางโลก

นี่เราเป็นทางธรรม โลกเขายังมีความสุข เขายังมีมหรสพสมโภช ดุติ เวลาอ้างเล่ห์ เห็นไหม ร้อนนักไม่ทำงาน สิ่งใดไม่ทำงาน นี่ที่ไหนมีมหรสพสมโภช เราเห็นแล้วเราก็มี ปมในใจมันมี พอปมในใจมันมี มันจะแบบว่าเรานี้ด้อยค่า สังคมเขามีความร่มเย็นเป็นสุข ทำไมเราเหมือนกับคนแห้งแล้ง คนมีความทุกข์ความยาก นี่จิตใต้สำนึกมันจะมีความรู้สึกนึกคิดของมัน โลกเขามีความสุขกัน เราก็มีความสุขถ้าเรามีสติมีปัญญาของเรา

แต่ถ้าเราไม่มีสติมีปัญญาของเราละ เวลามันอันธู เวลาคนหาทางออก คนเราเวลาทุกข์จนเจ็บใจ ถ้ามีทางออก เขาจะมีความพ้นทุกข์ เขาจะโล่งอกของเขา นี่ก็เหมือนกัน เราเห็นภัยในวัฏสงสารนะ แล้วเราพยายามจะหาทางออกกันอยู่ ถ้าเรามีทางออกได้ เห็นไหม ทางออกทางโลกมันไม่มี ทางออกทางวิญญูะ วิญญูะมันเวียนไปอย่างนี้ เราจะออกจากวิญญูะไปไม่ได้

“วิญญูะ-วิวิญญูะ” วิวิญญูะเห็นไหม ถ้าจิตมันไม่หมุนเวียนไปกับโลก นี่ทางออกมันอยู่ที่นี้

แต่วิวิญญู เราจะออกจากวิญญู จะหาทางออกอย่างไร จะหาทางออกกันอยู่ เพราะเรามีบุญกุศลใจ คำว่า “มีบุญกุศล” มีบุญมากๆ เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนานี้มีบุญมาก มีบุญมากแล้วแถมเรายังมีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะอีกนะ ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ชี้แนะ เห็นไหม คูสิ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านไม่มีครูบาอาจารย์ของท่านนะ หลวงปู่มั่นท่านมีเจ้าคุณอุปาลิกับครูบาสิทา ที่ครูบาอาจารย์ท่านพูดถึงบ่อย

ครูบาสิทาหมายถึงว่า ท่านมีอายุพรรษามากกว่าหลวงปู่มั่น แล้วธุดงค์ไปด้วยกัน เวลาธุดงค์ไปด้วยกัน เวลาไปอยู่คนละหมู่บ้านต่างๆ เวลาภวนาไปต่างคนต่างปรักษาหารื้อกัน นี่ปรักษาหารื้อกันนะ นี่ถ้าเราไม่มีคนชี้ทาง เราจะเอาทางที่ไหนมาออก จะหาทางออก ออกทางไหน?

คนเรา คูเด็กสิ เวลาเด็กบ้านแตก เวลาเขาไม่ยอมรับพ่อแม่ของเขา เขาหนีออกจากบ้านไป เขาคบเพื่อนใจ เพื่อนพากันไป นี่สอนเด็ก เด็กคุยกับเด็ก เด็กหาทางออก เห็นไหม มันมีทางออกไปไหนล่ะ? มันออกไปไม่ได้ แต่ผู้ใหญ่ล่ะ ถ้าผู้ใหญ่ล่ะ พอเวลาเขาหาทางออกของเขา เขามีสติปัญญาของเขา เขาจะเอาตัวเขารอดได้ ว่าสังคมเขาจะเอาเราจริงหรือเปล่า มันมีเล่ห์เหลี่ยมซับซ้อนขนาดไหน ถ้าซับซ้อนขนาดไหน เราจะมีสติปัญญาของเรา

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าหัวใจของเรา เราจะหาทางออกของเรา เราจะต้องมีสติมีปัญญาของเรา ถ้ามีสติปัญญาของเรา เราจะยับยั้งเราได้ว่าเราก็เคยใช้ชีวิตแบบนั้นเหมือนกัน ชีวิตแบบโลกนี้เราใช้ชีวิตมาแล้วละ ชีวิตอย่างนี้เราก็เคยสัมผัสมา มันไม่เห็นมหัศจรรย์ตรงไหนเลย

แต่เวลาถ้าเรามาเป็นนักบวชของเรา แล้วจิตใจเราไม่มีหลักมีเกณฑ์ นี่มันก็คิด “เขาอยู่กันอย่างนั้น เขามีความสุขของเขาอย่างนั้น เราเป็นคนทุกข์คนยาก เราไม่มีสิ่งใดสมความปรารถนาเลย”

“สมความปรารถนา” มันก็แค่ลมเพลมพัด โลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ ที่ไหนมีงานมหรสพสมโภช มีความรื่นเริง มันก็ชั่วคราว เดี่ยวมันก็เลิกแล้ว นี่มันเป็นพยับแดด มันไม่มีสิ่งใดเป็นแก่นสารเลย ถ้าไม่มีอะไรเป็นแก่นสาร เราก็ได้สัมผัสมาแล้ว แต่ถ้าเราไม่เคยได้สัมผัสมา เราไม่เคยได้อยู่ชีวิตแบบโลกมาสิ เราก็สงสัยว่าเขาทำกันอย่างไร นี่เขาทำกันอย่างนั้นเรา

ก็ได้สัมผัสมาแล้ว มันก็ไม่เห็นมีอะไรมันจะมีจริงเลย ปีแล้วปีเล่า ปีแล้วปีเล่า มันก็ปีใหม่แล้วปีใหม่เล่าไปข้างหน้าเรื่อยๆ นะ

แล้วอายุที่ได้มาก็คือเวลาที่เรາเสียไป ถ้าเรາเสียไป เราได้สิ่งใดเป็นแก่นสารในหัวใจ? มันก็ได้แต่ความล่งเลตงสัย ความเก้อๆ เจินๆ อยู่เนี่ย หาทางออกไม่ได้ เห็นไหม แต่เพราะเราก็คือเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา แล้วเรารึ้นกั๋นในวัฏสงสาร เรารึ้นมาบวชเป็นพระ ผู้เห็นกั๋นในวัฏสงสาร เป็นพระผู้บำเพ็ญเพียรประพฤติปฏิบัติให้หัวใจเรามีหลักมีเกณฑ์

ถ้าหัวใจมีหลักมีเกณฑ์นะ คุณก็พาสี นักกีฬาที่เขามีการแข่งขัน เขาได้ความสด ถ้าใครมีความสดอยู่ เขาจะมีความสดชื่น เขาจะมีกำลังของเขา ยืนระยะได้มากกว่า นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีหลักมีเกณฑ์ของเรา เราก็คือเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา แล้วเราศึกษาของเรา เรารึ้นกั๋นในวัฏสงสารของเรา เราประพฤติปฏิบัติของเราเราได้ใจ เราได้สิ่งนี้มาเราได้โอกาสมา

แต่ทางออกจริงๆ อยู่ไหนล่ะ? ทางออกจริงๆ เราจะหาทางกันอยู่เนี่ย เราจะเอาหัวชนฝา แล้วจะดันให้ทะลุฝาไป นี่ฝามันยังทะลุได้นะ แม้แต่ภูเขาทั้งลูกระเบิดจนราบเดี๋ยวนี๊ ภูเขาทั้งภูเขา เขาเอามาทำการก่อสร้าง เขาทำลายหมดคนะ นี่แม้แต่ภูเขาเขายังทำลายได้เลย แต่เวลาเกิดสัจธรรมหาความทะยานอยาก สิ่งที่เป็นอวิชชาในหัวใจนี้มันจะไปหาที่ไหน มันจะรู้ที่ไหน มันจะทำอย่างใด

ทางออกอย่างนี้มันเป็นลิขสิทธิ์ คุณสินค้าทางโลกเขา เราจะทำสินค้าของเรา เราต้องซื้อสิทธิของเขาเพื่อเราผลิตสินค้านั้น นี่ก็เหมือนกัน เราเห็นทางร่องรอยนี้เป็นทางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่บอกไว้ “ศีล สมาธิ ปัญญา มรรค ๘ มรรคสามัคคี” ทางออกนะ หลวงปู่อ่อนท่านบอกว่า “มันตัน ๘ ทิศ มรรค ๘ มันตันหมดเลย”

สิ่งที่เรารู้มา สิ่งที่เราศึกษามา เราเข้าใจจริงแล้วหรือ เราว่ามีทางออก อย่างนี้คือกิเลสมันพลิกแพลง มันล่อหลอกให้เราหลงทางไป พอเราหลงทางไปเราจะเสียเวลาของเรา เหมือนกับคนโดนหลอกลวงไป พอหลอกลวงไป เราเชื่อตามเขาไป เราจะเสียเวลาของเราเสียทั้งเวลา เสียทั้งชีวิต เสียทุกอย่างเลย นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เวลาศึกษา ศึกษาที่ศึกษาเป็นปริยัติ ศึกษาเพื่อเป็นแนวทาง แต่มันเป็นความจริงแล้วหรือ มันเป็นความจริงแล้วหรือ มันจะเป็นทางออกได้จริงหรือ ถ้ามันทางออกได้จริง มันต้องเอาชีวิตเรารออกมาได้สิ เอาชีวิตเรามาความร่มเย็นเป็นสุขสิ แต่ทำไมเราประพฤติปฏิบัติไปแล้วทำไมมันมีดบาดด้านอย่างนี้ล่ะ

ถ้ามันมืดแปดด้าน เราต้องหาความจริง ดูทางโลกเขานะ เวลาเขาอยู่ในที่มืด มันมีแสงสว่าง อยู่ที่ปลายอุโมงค์ เขายังมีความหวังเลย มีแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ เราจะทำลายอย่างไร เราจะเจาะผ่านทะลุเขานี้ออกไปจากสิ่งที่เราอยู่ในอุโมงค์นั้น อยู่ในความที่เราหลงทางได้อย่างไร นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราตั้งสติของเรา เราจะหาทางออกของเราให้ได้ แล้วทางออกทางโลกไม่มี

ทางออกทางโลก เห็นไหม คูสิ คนเราอยู่ดำรงชีวิตของเขาทั้งชีวิตหนึ่ง แล้วเขาตายไป แล้วออกแล้วหรือนั่นนะ นี่มันไม่ได้ ออก เพราะอะไร เพราะกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บุญเพ็นิวาสนาสุติญาณ เราเกิดมาจากไหน จุตูปปาตญาณตายแล้วไปไหน แต่เวลาทางวิทยาศาสตร์เขาพิสูจน์กันไม่ได้ คนเกิดมาจากไหน ตายแล้วไปไหน เขาพิสูจน์อย่างไรกัน แต่เราจะพิสูจน์ของเราไง เราจะพิสูจน์ในหัวใจของเรา ถ้าเราพิสูจน์ในหัวใจของเราไม่ได้ เราจะแก้ความสงสัยเราไม่ได้ ทางออกมันออกไม่ได้ เพราะมันเกิดความรู้จำ

ถ้ามันเป็นเท่าๆ อยู่ที่นี่ เราไม่รู้จะไปทางไหนเลย จะว่าไม่มีการศึกษาว่าจะไม่รู้ ก็รู้ แล้วรู้ อะไร? รู้ก็ไม่รู้ โอ้วาไม่รู้ก็รู้ โอ้วจริงจริง รู้ขึ้นมา รู้อะไร? ไม่รู้ นี่ไง มันพรวดไปหมดนะ แล้วจะออกทางไหนกัน

สิ่งที่ศึกษามาเป็นแนวทางนะ ศึกษามาแล้วเราต้องพิสูจน์ พิสูจน์ด้วยการกระทำของเราไง เราตั้งสติของเรา ถ้าตั้งสติของเรา เราหาความจริงของเราให้ได้ นี่เราจะหาทางออก ออกทางไหน? ออกทางมรรคญาณ ออกทางหัวใจ ออกทางจิตที่รับรู้ จิตที่ความลึกลับสงสัย สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์กับเราเลย “สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์”

ศึกษามาเป็นทฤษฎีนี้เป็นประโยชน์ใหม่ เป็นปริยัติ ศึกษาแบบนี้ศึกษามาแล้วงงใหม่ ศึกษาแล้วตะครุบเงาใหม่ ศึกษาแล้วมันเป็นอย่างไร ศึกษาแล้วนี่ อืม ศึกษา แต่ถ้าเวลาเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราเอาสิ่งนี้เป็นประเด็น แล้วเราใช้ปัญญาของเราแก้ไขไป พอถ้ามันสรุปได้ มันปล่อยนะ ประเด็นนั้นก็ไม่มี ถ้าปล่อยเข้ามา ปล่อยประเด็นความรู้สึกนึกคิดเข้ามา แล้วจิตมันเหลืออะไร? นี่มันเหลือความจริงของมัน

ความจริงของมันคืออะไร ความจริงแท้มันคืออะไร? ความจริงแท้คือความมีสติมีปัญญารู้สึกตัวเอง แล้วเข้าใจหมด พอเข้าใจหมดแล้วทำอะไรต่อไป?

นี่ไง ถ้าจะหาทางออกนะ แสงสว่างจากปลายอุโมงค์มันอยู่ที่ไหน แสงสว่างปลายอุโมงค์ในหัวใจมันอยู่ตรงไหน แล้วหัวใจที่มันเข้าใจแล้วมันจะหาทางออกอย่างไร มันจะปฏิบัติของมันอย่างไร

ถ้ามันปฏิบัติขึ้นไปนะ เวลามันเป็นศีล สมาธิ ปัญญา “ศีล” ศีลคือความปกติของใจ “สมาธิ” คือจิตที่มันตั้งมั่น แล้วถ้ามันเกิด “ปัญญา” เห็นไหม เลี้ยงชีพชอบ มันเกิดปัญญาทางชอบธรรมของมันขึ้นมา ถ้าเปิดปัญญาทางชอบธรรมของมันขึ้นมา นี่ไง นี่สมบัติของเรา มันกลั่นออกมาจากอริยสัจ กลั่นออกมาจากจิต นี่จิตมันกลั่นความรู้สึกนึกคิดนี้ออกมา นี่สมบัติของเราในสมบัติที่มันเกิดขึ้นมาเกิดขึ้นอย่างนี้ มันเกิดขึ้นมาจากหัวใจของเราที่มันมีการกระทำ

แต่ศึกษามา ศึกษาเป็นในแนวทาง ไม่ศึกษาจะเอาอะไรเป็นทางออก ถ้าไม่ศึกษา เห็นไหม เพราะมีการศึกษา เราถึงได้มาบวชเป็นพระเป็นเจ้ากัน ถ้าไม่มีการศึกษา เราก็กังวลสงสัยใช้ไหม แล้วเราไม่รู้สิ่งใดเลย ความรู้ไง

นี่ไง ฆราวาสเขาเวลาเขาศึกษา เขาความทุกข์ความยาก เขาก็กังวลนะ เวลาเขาคิด เห็นไหม คุณติ เวลาเขาคิดหาทางออกกัน เขาก็อยากมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เขาอิจฉานะ อิจฉาพระ อิจฉา นักบวชของเรา อิจฉาผู้ที่กำลังต่อสู้กัน แต่เขาอิจฉาคนทุกข์ใจ เขาอิจฉาเรานี่เราก็กังวลนำคุณเลย เราก็กังวลทุกข์ ยังหาทางออกไม่ได้ ถ้ามันหาทางออกไม่ได้ เพราะคนมองกันแต่รูปร่างนอก ถ้ารูปร่างนอก เราเป็นพระใช้ไหม เราพร้อมที่จะประพฤติปฏิบัติใช้ไหม เราพร้อมที่จะออกเดี่ยวนี้

“ข้างกระดิกหู งูเลบลิ้น” เวลามันสมมุติเทพพาน มันขาด “ข้างกระดิกหู งูเลบลิ้น” มันพลิกคนๆ หนึ่งเป็นคนอีกคนหนึ่งเลย มันจะพลิกคนๆ หนึ่ง เห็นไหม คุณความไวของใจสิ ใจมันจะพลิกทันทีเลย นี่เขาเห็นเราพร้อมอยู่ แต่เวลาเราปฏิบัติขึ้นมาเขาอิจฉาเรา เขาอยากได้สถานะแบบเรา แต่เราที่ปฏิบัติอยู่นี้ เรามีทางออกหรือยัง

ถ้าเรายังไม่มีทางออก เราจะหาอย่างไร? มันหาที่อื่นที่ไหนก็ไม่เจอนะ มันจะหาได้ในทางจงกรม ในการนั่งสมาธิภาวนา คุณติ เวลาเราเย็บผ้ากัน เราจะเย็บที่ไหน? ต้องเย็บที่จักรใช้ไหม นี่เรามีจักรใช้ไหม เวลาจักรเราก็ต้องร้อยด้ายใช้ไหม พอร้อยด้ายเสร็จแล้วเราลองจักรว่าจักรมันเย็บแล้วมันปกติไหม ปกติเราจะเย็บผ้า นี่ไง เวลาเย็บผ้าต้องเย็บที่จักร

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราจะปฏิบัติ ปฏิบัติที่ไหน? ในทางสมาธิ ในทางจงกรม ในทางนั่งสมาธิภาวนา นั่งสมาธิภาวนาเพื่ออะไร เราไปนั่งสมาธิภาวนา ทางจงกรมเขาทำไว้เยอะแยะไป คูสิถนนซูปเปอร์ไฮเวย์เขาทำดีกว่าด้วย เขาลงทุนมากกว่าด้วย แล้วเขาทำอะไร เขาให้รถวิ่ง รถวิ่งไปไหน? รถวิ่งไปที่เป้าหมายของเขา เขามีปลายทางที่ไหน เขาจะกลับบ้าน ไปธุรกิจ เขาไปทำงานของเขา เขาก็ใช้บนถนนบนทางนั้น

แล้วทางเดินจงกรมของเราล่ะ ใครเป็นคนใช้? นี่พระเราไง นักปฏิบัติเราไง

นักปฏิบัติเราไปเดินจงกรม เดินเพื่ออะไรล่ะ? เราเดินเพื่อทางจงกรมหรือ คูสิ ถนนหนทางรัฐบาลเขาทำไว้ยาวกว่านี้อีกด้วย เดี่ยวนี้สายเอเชียเขาจะเป็นถนนเชื่อมต่อกันหมดเลย นี่รถวิ่งข้ามประเทศเลย แต่ในทางจงกรมของเราใครเป็นคนเดิน? พระเป็นคนเดินหรือ พระอะไร พระชื่ออะไร แล้วพอเวลาจิตสงบมันมีชื่อไหม แล้วใครเป็นคนค้นคว้าค้นหา ถ้ามั่นค้นหาขึ้นมา เราทำของเรา เราตั้งใจของเรา เราแสวงหาทางออกของเรา

ทางออกของเรามันอยู่ที่ในหัวใจนี้ แต่อาศัยการเคลื่อนไหว อาศัยถนนหนทาง อาศัยทางจงกรม อาศัยนั่งสมาธิภาวนา เพื่อเข้ามาหาหัวใจของเรา ถ้ามั่นหาหัวใจของเราเจอ “สมถกรรมฐาน-วิปัสสนากรรมฐาน”

สมถกรรมฐาน เวลาเราศึกษากัน เราคุยกันนะ ธรรมสาธุชา เอตมมุงคลมุตตม การสนทนาธรรมเป็นมงคลอย่างยิ่ง แต่เราสนทนาเพื่อเหตุเพื่อผลเพื่อประโยชน์นะ เราสนทนาธรรมกันคว่ำหาทางออกกัน เวลาเราสนทนาเพื่อเป็นแนวทาง แล้วมันจะไปหยิบฉวยเอาทฤษฎี เอาความรู้ความเห็นของคนอื่น เป็นไปไม่ได้ เวลามันเกิดขึ้นมามันเกิดขึ้นกับเรา มันจะเป็นอีกอย่างหนึ่ง ถ้ามันเกิดอีกอย่างหนึ่ง เห็นไหม เราสนทนากัน สนทนาธรรม เราปรึกษาหารือกัน นี่เป็นมงคล เป็นมงคลนะ แต่อย่ามีทิฐิ อย่ามีมานะ แคล้วคลาดไปไม่ไหว

จิต เวลาเริ่มปฏิบัติขึ้นมา แค่อาการมันวูบวาบเท่านั้นนะ มันจะเป็นจริงเป็นจังมาจากไหน คูสิ เวลาเขาหมักเหล้า เขาจะทำหมักเหล้าของเขา เขาจะต้องมีเวลาของเขา บ่มเพาะของเขา ยิ่งบ่มเพาะมากยิ่งมีอายุมาก ยิ่งมีราคามาก ยิ่งรสชาติดี ทุกอย่างดีไปหมดเลย หัวใจของเราเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันก็ต้องอาศัยการบ่มเพาะ อาศัยการประพฤติปฏิบัติ อาศัยประสบการณ์ของเรา

ไม่ใช่ลมพัดใบไม้ไหว “นี่เป็นธรรม นี่เป็นธรรม”

เวลาสะสมบุญญธิการมานะ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะมีอำนาจวาสนานะ ใครจะส่งเสริม ใครจะยินยอมขนาดไหน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ฟังเลยนะ คูตี เวลาครูบาอาจารย์ของเรา เวลาใครมายินยอม ยินยอมมันต้องมีอะไรแอบแฝงอยู่แล้ว เขายินยอมทำไม ทำไมต้องมายกมายอกัน นี่ก็พูดความจริงสิ ความจริงเราเป็นนักบวช เราก็ก้าวหาความจริงอยู่ ก็พูดความจริงสิ พูดความจริงมา ถ้าพูดความจริงมา เอ้อ! คนนี้เป็นคนตรง คนนี้เป็นคนที่มีเหตุมีผล

คนโง่มากหรือคนฉลาดมาก? คนโง่มากกว่าคนฉลาด ขนโคกับเขาโคมันเป็นธรรมชาตินะ คูตี คนสร้างบุญญธิการมาเป็นหัวหน้า เป็นผู้นำ มันมีน้อย แต่คนที่เป็นผู้ตามนี้มีเยอะ ที่นี้คนผู้ตามมีเยอะ เราศึกษาเข้ามามันศึกษาแบบคนผู้ตามมา มันจะมีประโยชน์สิ่งใดละ แต่ถ้าผู้นำพูดสิ่งใดมามันสะกิดใจนะ ถ้ามันสะกิดใจเราจับสิ่งนั้นไว้ ถ้าจับสิ่งนั้นไว้เราประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าใจมันพัฒนาขึ้นมา มันก็เป็นประโยชน์ของมันขึ้นมา ถ้ามันพัฒนาขึ้นมามันมีหลักมีเกณฑ์แล้วละนั่น สนทนาธรรมเพื่อเหตุนี้ แต่ไม่ใช่สนทนาธรรมเพื่อว่าทฤษฎีนั้นถูก ทฤษฎีนั้นถูกมันก็เป็นทฤษฎีไม่ใช่ความจริง ทฤษฎีก็คือทฤษฎี

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม คูหลวงปู่มัน ครูบาอาจารย์ท่านพูด “แม้แต่อยู่ต่อหน้าก็ไม่ถาม” สิ่งที้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยไว้นี้เป็นบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ๕,๐๐๐ ปี ใครจะพูดธรรมะ เพราะมันต้องได้ยินได้ฟัง ต้องได้ศึกษามา มันเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งนั้นนะ แต่ของเรายังไม่มี แต่ของเรามีปฏิบัติขึ้นมาเป็นความจริงขึ้นมาแล้วนะ นี่ไง สิ่งที่ว่าทฤษฎีก็คือทฤษฎีไง ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือทฤษฎีในธรรมสาธณะ เพราะเป็นบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งที้ประพฤติปฏิบัติมาคือความจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดกับพระอานนท์

“อานนท์ เราเอาแต่ธรรมของเราไปนะ เราไม่ได้เอาธรรมของใครไปเลย”

“ไม่ได้เอาธรรมของใครไป” คือโอกาสของพวกเราไง โอกาสของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้หยิบฉวยไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ปิดกั้นไว้ แต่เราต้องทำเป็นความจริงเราขึ้นมา ฉะนั้น ทฤษฎีที่เราคุยกัน เราปรึกษากันมาเป็นแนวทาง ฉะนั้น เวลาปฏิบัติไปมันต้องเป็นสันติภูมิโก มันต้องเป็นความจริงขึ้นมาจากหัวใจ ฉะนั้น เวลาปฏิบัติขึ้นไป ลมพัดใบไม้ไหว จิตมันเป็นไปบ้าง จิตต่างๆ มันยังระยะทางอีกยาวไกล คุณ ถนนหนทางเขาเชื่อมต่อกัน เขาข้ามน้ำข้ามทะเล เขามีสะพานข้ามนะ เขาต้องข้ามไป ภูมิประเทศต่างๆ มันไม่เหมือนกัน จิตใจที่ภาวนาไปมันยังแตกต่างกันอีกมากนะ

ฉะนั้น เวลาเราทำสิ่งใดไป ลมพัดใบไม้ไหว่นะจับไว้ เรารับรู้ไว้ แล้วเราทำของเราต่อไปเรื่อย ทำต่อไปเรื่อย เห็นไหม “ชำนาญในวสี” ถ้าเราไม่ชำนาญในวสินะ จิตเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม มันเจริญแล้วเสื่อมมันยังดีนะ ถ้ามันไม่เจริญ มันไม่มีเลย แล้วเอาอะไรไปเสื่อม ถ้ามันเจริญแล้วเสื่อมนั่นคือธรรมชาติของมันเป็นแบบนี้

“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับเป็นธรรมดา” แม้แต่สติปัญญาที่เกิดดับๆ อยู่อย่างนั้นนะ มันเกิดขึ้นมาจากใจ ถ้าฝึกหัดเข้ามาจนเข้มแข็งขึ้นมา มันก็จะมีของมัน เห็นไหม สติมันก็มีมันคงของมัน ถ้ามีสมาธิขึ้นมาแล้วรักษาขึ้นมา มีสมาธิ เราก็ร่มเย็นเป็นสุข ถ้ามีสมาธิ เห็นไหม คุณมีหลัก ถ้าคนไม่มีหลักนะ ที่ไหนมีเสียงเพลงก็ไปที่นั่น ที่ไหนมีการเล่นฟ้อนรำก็ไปที่นั่น นั่นเพราะคนอ่อนแอ คนหวั่นไหว นี่มันคล้อยตามเขาไปหมดนะ

แต่ถ้าคนมันมีหลัก พอมีหลักมันก็ไม่คล้อยตามใครไป นี่จิตที่มันไม่ภาวนา จิตที่มันไม่มีหลักมีเกณฑ์ของมัน เห็นไหม นั่นอาการอย่างนั้น อาการอย่างนี้ มันคล้อยตามเขาไปหมด มันไม่มีหลักเลย แต่ถ้าชำนาญในวสี มันมีหลักของมัน ถ้ามีหลักของมัน

“รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร”

“เป็นบ่วงของมาร” มันหลอกมันล่อ

“เป็นพวงดอกไม้” มันบูชาใจ มันยกยอสรรเสริญใจ

เวลาภาวนา จิตวูบวาบขึ้นมาก็ “โอ้โฮ! เก่ง โอ้โฮ! สุดยอด โอ้โฮ! นิพพานเป็นอย่างนี้เอง” นี่มันเียนขอไปหมดนะ

“เป็นบ่วงของมาร” เวลาทำไม่ได้ดังใจนะมันรัดคอตายเลย “โน่นก็ไม่ได้ นี่ก็ไม่ได้ ไม่มีอะไรสนใจสักอย่าง” นี่มันเป็นทั้งบ่วง เป็นทั้งพวงดอกไม้ นี่ถ้ามันไม่มีหลักมีเกณฑ์

ถ้ามีหลักมีเกณฑ์ สิ่งนี้มันจะมายินยอม มาหลอกลวงหลอกล่อให้หัวใจเรานั้นคล้อยตามไปได้อย่างไร แต่โลกเขาเป็นแบบนั้น เพราะจิตใจนี้มันมีกิเลสตัณหาความทะยานอยาก ถ้าเราคิด เราเห็น เราพอใจ เราว่าเราถูกต้อง มันเกิดทฤษฎีว่าอันนี้ใช่ อันนี้ใช่ ใครจะมาลบล้างสิ่งนี้ไม่ได้เลย สิ่งนี้เป็นความจริง นี่มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด

มรรคหยาบๆ ความรู้ที่มันแค่ลุ่มพัดใบไม้ไหว มันมีอะไร ระยะทางมันยังไปอีกยาวไกล พอลมพัดใบไม้ไหว เกิดทฤษฎีมานะนะ “อย่างนี้จริง อย่างนี้จริง อย่างนี้จริง” แล้วมันจะไปไหน มันไปไหน? มันไปไหนไม่ได้เลย

นี่พอเจริญแล้วเสื่อม ให้มีเจริญขึ้นมา มันจะได้เสื่อม ไม่มีเจริญเลยแล้วมันจะเอาอะไรมาเสื่อม “มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด” ไก่มันเจี้ยว มันไก่เจี้ยว มันคู้หาเศษอาหารนะ นี่มันเจี้ยว ไก่มันเจี้ยวเศษอาหาร ไอ้ไก่เจี้ยวเป็นร่องเป็นรอย “โอ้อโฮ! อันนี้มันดีปะนะ โอ้ย! อันนี้มันสุดยอด” มันไก่เจี้ยว มันยังไม่ได้เห็นเศษเมล็ดข้าวเลยนะ

“มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด” ถ้า “มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด” มรรคหยาบๆ ของเรา แต่ให้มันมีเถอะ เพราะมันเป็นช่องทางทั้งนั้น คุณิ เราอยู่ในบ้านเรา คนเขาอยู่ในบ้าน เวลาเขาจะออกรถเขาต้องถอยรถออกจากบ้านเขาขึ้นถนน ถ้าออกจากถนนหนทาง ขึ้นสายไฮเวย์เขาจะไปได้ไกลแล้ว นี่ก็เหมือนกัน จิตใจมันเริ่มจะขยับ มันนึกว่าอยากจะออกก้าวเดิน นี่ทางออก มันจะออกไปไหนถ้าเราบังคับ

สมัยโบราณ การคมนาคมเขาไปทางน้ำ ออกจากคลองเข้าแม่น้ำ ออกแม่น้ำลงทะเล ออกทะเลใหญ่ข้ามทวีป นี่เวลาเดินเรือ เห็นไหม เรือใหญ่เข้าคลองไม่ได้ เรือใหญ่ คุณิ ทำเรื่อน้ำลึก เรือใหญ่จะเข้ามาไม่ได้เลย ถ้าเรือเล็กก็ออกไปไม่ได้เลยเหมือนกัน ยิ่งออกไป คุณิ ในมหาสมุทรคลื่นลมมันแรง มันไปไม่ได้หรอก มันจะออกไปไม่ได้ เรือเล็ก-เรือใหญ่ ออกน้ำลึก-น้ำตื้นได้แตกต่างกัน

จิตใจของเรา มรรคหยาบ-มรรคละเอียด เราดูแลจิตใจเรา จิตใจเรานะ มันจะพัฒนาขึ้น มันจะดีขึ้น มันจะเข้มแข็งขึ้น เข้มแข็งขึ้นมา เข้มแข็งขึ้นมา มันจะเป็นเรือใหญ่ ถ้าเรือใหญ่มันออกสู่ทะเลนะ มันจะได้สินค้า มันจะขนส่งไปยังสัมภาระได้มหาศาลเลย ไอ้เรือเอี่ยมจิ้ง ไอ้พายอยู่นะ ไอ้คนพายไม่เป็นมันก็วนอยู่นั่นแหละ มันออกทะเล ออกเรือไม่ได้เลย อันนี้พูดถึงการคมนาคม

แต่เวลาหัวใจขึ้นมา คูตี เวลาธรรมสามัคคี ธรรมจักร กงจักร โดยธรรมชาติของจิตมันเป็นกงจักร กงจักรมันทำลายไปหมดทุกอย่างเลย แต่ถ้าเป็น “ธรรมจักร” มันจะกลับมาทำลายกงจักร กลับมาทำลายกงจักรตรงไหน? กลับมาทำลายกงจักรตรงทฤษฎีมานะไง ตรงทฤษฎีมานะ ถ้าความทำลายทฤษฎีมานะนะ จากมิจาาทฤษฎี เห็นไหม มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด

“มรรคหยาบๆ “ แม้แต่รู้ที่รู้หยาบๆ ความรู้หยาบๆ เห็นไหม ความรู้หยาบๆ เรายังตื่นตื่น มหัศจรรย์ขนาดนี้ ถ้ามันละเอียดขึ้นไปเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป เห็นไหม นี่ทางออกมันออกที่นี้ ทางออกมันอยู่ที่มรรคญาณ นี่ธรรมจักร สิ่งที่เป็นธรรมจักร จักรมันจะเคลื่อนไปอย่างไร มันจะหมุนไปอย่างไร ถ้ามันไม่เคลื่อน มันไม่หมุน ที่มันหมุนอยู่นี้มันเป็นกงจักรทั้งนั้นนะ กงจักรเพราะอะไร? กงจักรเพราะว่าโดยธรรมชาติของมันเป็นแบบนี้ โดยสัญชาตญาณของคนเป็นแบบนี้

มนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ ๕ นาม-รูป เห็นไหม นามกับรูป รูปกับนาม มินามกับรูป มหาภูตรูปก็คือร่างกาย แต่รูปอันละเอียด รูปจากภายใน รูปจากอารมณ์ความรู้สึกละ? นี่เขาว่าเป็นรูป รูปมันถึงเป็นนาม นามก็เป็นความว่างของมัน มันเกิดดับๆ อยู่อย่างนั้นนะ นี่พูดถึงรูปกับนาม มันเป็นช่องทางการก้าวเดินไปเท่านั้นเอง มันไม่มีสิ่งใดตกค้างเป็นความจริงเลย

ถ้าตกค้างเป็นความจริง เวลาปฏิบัติไป กุปปธรรม-อกุปปธรรม ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา สิ่งที่เป็นขึ้นมา เห็นไหม สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา สภาวะธรรมเป็นอนัตตา มันเป็นอนัตตาของมัน ดูแบงก์แบงก์เกิดมาจากอะไร? แบงก์เกิดจากกระดาษ กระดาษทั้งนั้นนะ เวลากระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษที่เขาใช้ไม่มีคุณค่าทางเป็นเงินนี้ มันใช้ไม่ได้ แต่เวลากระดาษที่เขาพิมพ์เป็นแบงก์ นี่ สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา...นี่มันกระดาษอะไร อนัตตานะอนัตตาอะไร? อนัตตาเพื่อเจอ อนัตตาอะไร เห็นเขาใช้เงินกันเป็นแบงก์เป็นกระดาษกันก็เอากระดาษของตัวเองจะไปใช้กับเขา สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา มันไม่เข้าไปสู่ความจริงหรอก มันคนละมิติกัน

คูลี กระดาษที่มันพิมพ์ออกมาเป็นแบงก์ หรือว่ากระดาษที่เขาใช้เป็นการสื่อสาร กระดาษที่เขาใช้เอกสาร มันเป็นแบงก์ไปไม่ได้ นี่ในการประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน ถ้าจิตเรามันไม่สงบขึ้นมา มันไม่เกิดปัญญาขึ้นมา ถ้าปัญญาขึ้นมา ที่ว่ากงจักรกับธรรมจักร ถ้ามันเป็นกงจักร คุณกระดาษโดยทั่วไปมันมีหมดนะ เขาแจกฟรีด้วย เขาแจกฟรี เขาแบบว่ามีการเกื้อหนุนกันเยอะเยอะไปหมด นี่พูดถึงความเป็นโลก เห็นไหม เราเห็นคนทุกข์คนยาก เราก็เห็นใจนะ อยากช่วยเหลือเจือจานทั้งนั้นนะ

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเขาเรียกเป็นปัจจัยตั้ง ความรู้เกิดจากภายใน ถ้าความรู้ของเรา เรามีวิชาเป็นพื้นฐาน คนเราไม่มีวิชานี้เกิดไม่ได้ สิ่งที่เกิดมานี้เหมือนกับคนมีเชื้อโรคในร่างกายเป็นพื้นฐาน เป็นพื้นฐานเลย คนเรามีเชื้อโรคในร่างกายนี้ เรื่องบริสุทธิ ๑๐๐ เปอร์เซนต์ไม่มี เป็นไปไม่ได้ มันจะมีเชื้อโรคของมัน มันจะมีความเสื่อมค่าของมันเป็นธรรมดา

ถ้าเป็นธรรมดา แต่เราก้อยู่กับมันนะ เราก็พัฒนาของเราขึ้นมา ในเมื่อร่างกายมีภูมิต้านทานมันรักษาร่างกายได้ ร่างกายนี้ก็มีคุณสมบัติสมบูรณ์ได้ ร่างกายมันก็สืบต่อได้ มันก็ดำรงชีวิตมาได้ มันก็อยู่โดยความเป็นอยู่ที่สามัญสำนึกมันอยู่ได้ คนมีวิชามันอยู่ในหัวใจมันมีของมันอยู่แล้ว ฉะนั้น สิ่งที่เกิดโดยธรรมชาติ เกิดโดยความรู้ตึกนึกคิด มันเป็นกงจักรอยู่แล้ว ศึกษาธรรมะมาๆ ศึกษาธรรมะมาจากข้างนอก มันไม่เป็นความจริงขึ้นมา

ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา ที่เราทนทุกข์กันอยู่นี้ คำว่า ทนทุกข์เลย โลกเขาทุกข์กันอยู่ มันเกิดมาเป็นมนุษย์ มันต้องเผชิญหน้า ไม่เป็นความจริง เราเห็นว่าความทุกข์ทางโลก เราถึงเสียสละมาเห็นไหม คูลี เขามีความร่มเย็นเป็นสุขกัน เขามีความชุ่มชื้นกัน นี่เราคิด แต่ทุกดวงใจว่าแห้ว ทุกดวงใจมีเผาลนทั้งนั้นนะ เราเห็นโทษของมันแล้ว เราถึงเสียสละขึ้นมาเพื่อเป็นนักรบ รบกับกิเลส เพื่อเป็นความจริง เป็นนักรบเพ็ญเพียร นักรบเพ็ญบะธรรมที่จะต่อสู้กับกิเลส

ถ้าต่อสู้กับกิเลส อวิชาไอ้ที่ว่าโรคภัยไข้เจ็บที่อยู่ในร่างกายนี้ ร่างกายกับจิตใจมันก็มีอวิชาเหมือนกัน อวิชามันเปรียบเหมือนร่างกายกับจิตใจ จิตใจมันก็เหมือนร่างกายที่มันก็มีเชื้อโรคของมัน เพราะมีเชื้อโรคขึ้นมามันมาเกิดไม่ได้ พอมันเกิดขึ้นมาแล้ว เราศึกษาขึ้นมา เพราะเราตั้งใจของเราขึ้นมา เราตั้งใจ เราเห็นโทษของมัน เห็นไหม เราถึงเสียสละทางโลกมาเป็นพระ เป็นพระที่จะต่อสู้กับกิเลส

ทีนี้พอดูสู้กับกิเลส ที่ว่ามันต้องบำเพ็ญเพียร มันมีความทุกข์ความลำเค็ญของเรา ความทุกข์ความลำเค็ญของเรา เพราะอะไร เพราะเราจะดื้อนให้โรคภัยไข้เจ็บของเรา ให้เรารับรู้ให้เราเห็นได้

เวลาคนเขาไปหาหมอนะ เขาถามว่า “หมอ หายไหม”

“หมอ เป็นโรคอะไร”

นี่อย่างรู้กันว่าเราเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นอะไรมันถึงเป็นอย่างนี้ แล้วมันจะหายหรือไม่หาย นี่เวลาไปหาหมอเราคิดอย่างนั้นนะ เราต้องถามหมอ ไปหาหมोकำแรกเลย “หายไหม เมื่อไร ก็วัน”

นี่ก็เหมือนกัน ปฏิบัติขึ้นมา “กิเลสอยู่ไหน” ศึกษาธรรมมาตลอด พุทธธรรมปากเปือกปากและ แต่ไม่รู้กิเลสมันอยู่ไหน อ้าว! มีแต่ทฎฐินะ “อู๊ย! ธรรมะเป็นอย่างนี้ อย่างนี้ อย่างนี้ อย่างนี้” แต่ไม่รู้กิเลสมันอยู่ไหน ไม่รู้อะไรเป็นกิเลส แล้วมันจะไปออกได้อย่างไร ในเมื่อเรายังไม่รู้ถูกรู้ผิด เราจะออกได้อย่างไร

แต่ถ้าพอเรามีสติปัญญาของเรา เราหลีกเลี่ยงมาจากโลกแล้ว เรามาปฏิบัติของเรา เราก็พยายามของเรา คูลี เวลาหน้า เห็นไหม มันเป็นคราว หน้าที่สุดตัวมันออกเขาจะจึงตาข่าย จับแมงดา จับต่างๆ ตาข่ายของเขามันจะมาติด เขาจะเล่นไฟ เขาจะเอาไฟล่อมันมา เขาจะจับเป็นอาหารของเขา นี่เขายังมีวิธีการ มีการจับมาเพื่อเป็นอาหาร เพื่อเป็นการค้า เพื่อต่างๆ เห็นไหม แล้วเราจะจับกิเลสเรา เราเอาอะไรไปจับ มีแต่กิเลสมันจับเรา

นี่ไง โรคภัยไข้เจ็บ เชื้อที่อยู่ในร่างกายมันแสดงตัวออกมาก็เจ็บไข้ได้ป่วย ถ้าภูมิต้านทานมันอยู่มันก็ไม่แสดงตัว นี่เหมือนกัน เวลาเราว่าเราจะจับมัน มันจับเราทั้งนั้นนะ พอมันทวนาก “อืม! ลำบาก ทุกข์ยาก” เราถึงบอกว่า โลกเขาทุกข์กันอยู่แล้ว เราเห็นว่ามันเป็นความทุกข์ เราถึงมาบำเพ็ญเพียรของเรา แล้วมันทุกข์ไหม? มันทุกข์เพราะอะไร ทุกข์เพราะเราจะเผชิญหน้ากับมัน ใจเราจะเผชิญหน้ากับมัน เราจะจับตัวมัน เราจะหาทางออก เราจะฆ่ามัน

ถ้าจะฆ่ามัน จะฆ่าใคร? จะฆ่ามัน มันอยู่ไหน จะฆ่าใคร?

“โอ๊ย! มันว่างๆ ภาวนาแล้วมันว่างๆ พอเดินจงกรมไปเข้าทางแล้วมันก็เป็นพระอรหันต์หมดเลย”

รณะ เวลาในการคมนาคมของทวีประหว่างประเทศ เขามีด่านนะ ข้ามนะเขาต้องมีด่าน เขาต้องตรวจสอบนะว่าสินค้าบรรทุกมาถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง มันสำคัญกันไว้ว่าบรรทุกสิ่งใดมา แล้วบรรทุกมามันเป็นสินค้าที่ผิดกฎหมายไหม นี่เขายังต้องตรวจสอบ

ไอนี้ว่า “ว่างๆ ว่างๆ” ขึ้นต้นแล้วไม่มีอะไรเลย มันว่างไปหมดเลย มันเป็นไปได้อย่างไร นี่ไง เราจะหาทางออก มันกลับไปจนตรอก จนตรอกจนมุมนะ โดยข้อเท็จจริง แต่โดยกิเลสตัณหา ความทะยานอยากว่า “อืม! นี่สุดยอด สุดยอด นี่ธรรมะเป็นอย่างนี้” เราเคลมกันไปเองนะ เราไม่เข้าถึงธรรม เราเข้าถึงความเป็นจริงไม่ได้

แต่ถ้าเราเข้าความเป็นจริง นี่ไง มันถึงเวลาบอกว่า “นี่เป็นอรรถกถาญาณโยค พวกนี้มันเป็นทุกขนิมิต แหม จะทำอะไรก็ต้องให้มันลำบากไปก่อน”... ไม่ใช่ลำบาก กิเลสต่างหากมันลำบาก เราตั้งใจของเราขึ้นมา เราจะเข้าไปหาโรคภัยไข้เจ็บ ไม่ต้องไปถามหมอ เราจะหาของเราเอง เราจะรู้ของเราเอง แต่ถ้าเราไม่รู้ เราจะถามมันอย่างไร เวลาคนเจ็บหายจากเจ็บนี้มันหายอย่างไร นี่ก็เหมือนกัน เวลามันทุกข์ระทมในหัวใจ เห็นเขามีแต่ความสุขกันนี่เราทุกข์ๆ อยู่ที่นี่ แล้วมันจะแก้ได้อย่างไร มันจะแก้ได้อย่างไร แล้วเอาอะไรไปแก้มัน

แต่ถ้ามันจิตสงบนะ พอจิตสงบ พอมันเห็นของมัน มันรู้ของมัน “อืม!”

ถ้าจิตมันไม่สงบ แล้วไม่มีหลักเกณฑ์นะ พิจารณาเหมือนกัน มันปล่อยมาเป็นสมณะ คำว่า “ปล่อยเป็นสมณะ” แล้วมันยังมีความเห็นผิดใจ “อู้อู! ว่างเนาะ อู้อู! ดีดินะ อู้อู! อู้อู!” นี่ไง มันปล่อยมา มันยังเป็นมิจฉาทิฐิ มิจฉาความเห็นผิด แต่ถ้าเรามีสติ ความเห็นผิดนี้เราก็กู้ใจ พอมันคิดบ่อยครั้งเข้ามันจะรู้ว่า อ้อ ผิดเป็นอย่างนี้

มันพิจารณาแล้วมันปล่อยหมดเลย ว่างหมดเลย แต่ไม่รู้อะไรว่าง ใครว่าง ว่างอย่างไร ทำไมมันถึงว่าง แล้วว่างนี้มันรับรู้ความว่างอย่างไร มันไม่มีเหตุไม่มีผล ขึ้นตอนมันไม่มี ขึ้นตอนคือความรู้แต่ละเหตุการณ์มันไม่ชัดเจน มันไม่แจ่มแจ้ง

อืม! เราต้องพิจารณาใหม่ พิจารณาซ้ำโดยสติปัญญาของเราแก้ไขของเรา

พอมันทำขึ้นไปนะ มันสงบ อืม! จิตมันสงบนะ มันสืบทอดทุกวินาที ทุกวินาทีไม่มีการขาดตอน แล้วมันสงบเข้ามันเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา อืม! มันรู้ของมันนะ อืม! ไซ้ นี่จิตสงบเป็นอย่างนี้ อ้อ!

แล้วพ้อออกใช้ปัญญา มันออกไปใช้ปัญญา ใช้ปัญญาในอะไร? ในสัทธิกายทิฐิ ความเห็นผิดของใจ นี่ไง ที่ว่าเป็นไซ้ๆ ไซ้มันเป็นอย่างไร อะไรเป็นไซ้ อะไรเป็นกิเลส แล้วจะฆ่ากิเลส กิเลสมันอยู่ที่ไหน เรา รู้จักมันไหม ทุกคนจะบอกอยากจะพ้นทุกข์ ทุกคนอยากไม่มีความทุกข์ แล้วค้นหาความทะยานอยาก สมุทัยมันอยู่ไหน ไร้อัตว์ตัวเหี้ย ไร้อัตว์ทำลาย ไร้อัตว์ตั้งประเด็นขึ้นมาให้ล้มลุกคลุกคลานอยู่นี่มันอยู่ไหน เราเห็นมันไม่ได้ เราเจอมันไม่ได้ เราเห็นไม่ได้ เจอไม่ได้เพราะอะไร เพราะตัวมันเองมันคอยปลิ้นปล้อนหลอกหลวง

นี่พ้อเรามีสติปัญญา เราใคร่ครวญมัน เราดูแลรักษาของเรา มันเห็นของมัน นี่ไง พอมันเห็นขึ้นมา มันสะท้อนหัวใจเลือนลั่นเลย อู้ฮู! อู้ฮู! เลยนะ พอสสะท้อนขึ้นมา พิจารณาซ้ำพิจารณา ซากขึ้นไป นี่มันยังมีทางออก ทางออกเพราะเรามีสติปัญญา เรามีสติยับยั้ง สิ่งใดที่มันล้มลุกคลุกคลานเราก็มีสติยับยั้งเพื่อจะทำให้มันมั่นคงขึ้นมา

สิ่งใดที่มันเคล็ดเปิดเปิงว่าสิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนั้นลมพัดใบไม้ไหว ลมพัดใบไม้ไหวแล้ว ตื่นเต้นไปกับมัน กระต่ายตื่นตูมวิ่งไปกับมัน สิ่งนั้นเราก็อธิบายสติปัญญายับยั้งว่า “มันยังไม่ใช่กาล มันยังไม่ใช่เวลา มันยังไม่ใช่เหตุเป็นผล เราไม่ต้องสั่นไหวไปกับมัน” นี่สิ่งที่ให้มา ถ้าปฏิบัติไม่ได้มันก็อันตู่ หัวนี้ชนภูเขา ไร้อพม่านพัดใบไม้ไหว มันเปิดช่องลมผ่านหน่อยเดียวมันก็ลอยลมไป ลอยลมไปจนไม่มีสติปัญญาอย่างนั้นเลยเธอ นี่เราต้องมีสติปัญญาของเรา ยับยั้งของเรา แล้วดูแลของเรา

นี่เราจะหาทางออกกันนะ แล้วทางออกนี้ ทฤษฎีก็คือทฤษฎี ธรรมก็คือธรรม ทฤษฎีคือธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทฤษฎีชี้ไว้บอกไว้ ที่นี้ทฤษฎีเราศึกษามาแล้วเป็นสุขุมปัญญา เราศึกษามาแล้วเราแก้ไขของเรา เรามีสติปัญญาของเรา เวลามันเกิดจริงขึ้นมาละ คุณ เวลาทางโลกเขาทำธุรกิจของเขา เขากู้ธนาคารมาก่อน เวลาเขาไม่มีทุนเขาต้องกู้ธนาคารมาทำ พอทำเสร็จแล้วเขามีกำไรขึ้นมา พอเขามีใช้ทุนธนาคารได้ สินค้านั้น บริษัทนั้นเป็นของเขา

“ทฤษฎี” ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้คอยหนุนมา คอยชี้นำมา คอยให้หัวใจเราเห็นคุณงามความดี เห็นในเรื่องโลกกับธรรม โลกที่เราเกิดขึ้นมาบนโลกแล้วมันมีความยากอยู่เนี่ย แล้วก็เห็นธรรม ธรรมที่จะแก้ไขพ้นจากโลก เห็นใหม่ เราพิจารณาของเรา เราเห็นโทษของเราขึ้นมาแล้วเราก็พยายามศึกษาแล้วปฏิบัติขึ้นมา นี่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กุศลการมา นี่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็ต้องเอามาเป็นพื้นฐานของเรา แล้วเราปฏิบัติของเรา แก้ไขของเรา ทำของเราขึ้นมา

เรารู้จริงขึ้นมาละ “อืม! ความจริงเป็นอย่างนี้ ความจำเป็นอย่างนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกอย่างนั้น...ใช่” บอกอย่างนั้นเลยนะ พอมันรู้จริงขึ้นมา “เอ้อ! เอ้อ! มันเป็นอย่างนี้เนาะ มันเป็นอย่างนี้เนาะ” ไม่สงสัย

แต่ก่อนนะ “พระพุทธเจ้าบอกว่ามรรค ผล นิพพาน มี ทุกอย่างมี”

“จริงหรือเปล่าเนาะ เอ...สติเป็นอย่างไร สติ เอ้อ มหาสติเป็นอย่างไร”

แต่พอมานับปฏิบัติไปมันรู้เองเห็นเอง มันปฏิบัติของมันขึ้นมาละ “อืม!”

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรายืมมา “ของยืม” ไม่ใช่ของจริง เรายืมมา เราไม่ยืมเลยเราก็ขึ้นมาไม่ได้ นี่พระปัจเจกพุทธเจ้า พระพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นที่ตรัสรู้เองโดยชอบ โอ้เราสาวก-สาวกะนั้นขนาดฟังมา ยืมมา ขนาดเอานั่งร้านมาค้าไว้แล้วมันยังอยู่ไม่ได้เลยนี่ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอามาค้าไว้ ยันไว้ แต่เราปฏิบัติเป็นความจริงเราขึ้นมา พอมันเป็นความจริงขึ้นมา “อืม!”

“นี่ทางออก” เราจะออกได้ทางนี้กัน เราจะมีทางออกนะ เรากำลังแสวงหาทางออกกันอยู่ ออกจากกิเลส ออกจากโลก ให้มันเป็นความจริงขึ้นมา ถ้ามันทุกข์มันร้อน เราก็พยายามตั้งหลักของเราขึ้นมา ถ้ามันเลยเถิด ลมพัดใบไม้ไหววนะคือเลยเถิด เลยเถิดมันไม่มีเหตุมีผล เราเลยเถิด เลยเถิดไป แล้วเราจะไปไหนกัน เราเลยเถิดไป เราจะไม่ทำอะไรเป็นสมบัติของเราละ เราจะต้องกลับมาเป็นมัชฌิมาปฏิปทา ความสมดุลตามความเป็นจริง ตามหลักเกณฑ์นั้น นี่จะเป็นทางออกของเรา นักปฏิบัติ

โลกเขา นักขัดทุกข์ของเขา เขาจะมีความสุขความรื่นเริงของเขา ให้เขามีความสุขเกิด เพราะว่าปีทั้งปีเขาทุกข์ยากมาพอแรงแล้ว ให้เขามีความสุขของเขา ไอ้เรานักปฏิบัติ เราดูทางโลก เราก็คเคยสัมผัสชีวิตนี้มา มันเป็นสมมุติ มันเป็นของชั่วคราว มันเป็นเรื่องของวิญญูะ มันเป็นเรื่องของกาลเวลา มันเป็นเรื่องของโลกที่เขาซ้าซากกันอยู่อย่างนั้น เราเห็นผลอย่างนี้แล้วเราก็ตั้งใจของเรา

“สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี”

ความสว่างไสวขนาดไหน ความผ่องใสของเขาขนาดไหน เดียวมันก็เศร้าหมอง มันไม่เป็นความจริงหรอก เราหาความจริงของเรา หาทางออกของเรา เพื่อประโยชน์กับเราละ

“ทางออก” ทางออกนี่เป็นที่ครูบาอาจารย์ท่านคอยชี้แนะเรา แล้วเราจะต้องเอาสิ่งนี้ แล้วเราตั้งประเด็นของเรา ตั้งธงของเรา แล้วเราปฏิบัติของเราให้เป็นสมบัติของเรา เกิดขึ้นมาในใจของเรา เอวัง